Asiantuntijalausunto 04.05.2021

Alviina Alametsä

Europarlamentaarikko

Eduskunnan suuri valiokunta

suuri.valiokunta@eduskunta.fi

VNS 7/2020 vp
Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Euroopan parlamentin jäsen Alviina Alametsän lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle

Kiitän suurta valiokuntaa tilaisuudesta lausua valtioneuvoston EU-politiikan selonteosta. Lausunnossani keskityn erityisesti kahteen minulle keskeiseen aiheeseen: ulkosuhteet ja hyvinvointi. Jaan lopuksi muutaman huomion liittyen liikenteeseen, mutta laajemman lausunnon tästä aiheesta olen toimittanut liikenne- ja vietintävaliokunnalle huhtikuussa 2021.

EU:n yhteinen ulkopolitiikka

Sekä edellisessä EU-selonteossa vuodelta 2013, että tämän tarkastelun kohteena olevassa selonteossa 2020 mainitaan sisäisten ja ulkoisten poliitikkojen yhdenmukaisuuden tärkeys. Tähän liittyen, EU on kuitenkin suuren haasteen edessä, johon se tähän mennessä ei ole kyennyt vastaamaan: EU ei ole tarjonnut kokonaisvaltaista suunnitelmaa siitä, miten Green Deal ja sen tavoitteet integroidaan osaksi yhtenäistä EU:n ulkopolitiikkaa. Tämä on mielestäni erittäin suuri epäkohta, ja toivoisin, että Suomi olisi aloitteellinen tässä asiassa. Selonteossa on nyt melko laajasti käsitelty ilmastoa ja ympäristöä, mutta ne eivät linkity millään tapaa ulkosuhteisiin.

Tämä kritiikki liittyy vahvasti myös EU:n ilmastodiplomatiaan. Valtioneuvoston lausunto toteaa, että “EU:n tulee aktiivisella ilmastodiplomatialla edistää tavoitteiden saavuttamista kansainvälisellä tasolla”. Mielestäni EU:n oma ilmastodiplomatia kuitenkin vaatii selkeää vahvistamista - Suomella tulisi olla aktiivinen rooli sen kunnianhimon tason nostamiseksi.

Tarkastelussamme oleva selonteko toteaa yhteiseen ulkopolitiikkaan liittyen, että “EU:n toimintakyvyn kannalta on tärkeää, että yhteisiä linjauksia noudatetaan.” Toivotan tervetulleeksi tämän kannan ja Suomen aktiivisen roolin yhteisten ratkaisujen löytymiseksi, silloin kun tämä tavoite ei toteudu. Esimerkkinä nostaisin esiin EU:n yhteisen kannan aseviennille, ja lukuisat haasteet sen implementoinnissa. Ei riitä, että yksi jäsenmaa kiristää asevientinsä sääntöjä, jos EU:n alueelta kokonaisuudessaan viedään aseita maihin, jotka ovat syyllistyneet ihmisoikeusloukkauksiin tai ovat osallisia aseellisessa konfliktissa. Toivon, että Suomi olisi aloitteellinen tämän suhteen ja lähtisi etsimään siihen yhteisiä EU-tason ratkaisuja EU:n ase- ja puolustustarvikevienitiin.

Lopuksi olisin myös toivonut, että Suomi olisi kunnianhimoisempi EU:n arktisen politiikan kehittäjänä. Valtionneuvoston EU-selonteossa tätä kunnianhimoa ei juurikaan ole ja vastikään käsittelyssä olleesta Suomen Arktisesta strategiasta kunnianhimo ehkä puuttui myös. Olisin toivonut,

että Suomella olisi halua ottaa vahvempi johtopaikka EU:n arktisen politiikan kehittämisessä ja profiloitua toden teolla tähän rooliin.

Hyvinvointi ja mielenterveys

Pidän kiitettävänä, että selonteossa määritellään sosiaalinen ulottuvuus tärkeäksi EU-politiikan painopisteeksi ja sen kehittäminen keskeiseksi politiikan tavoitteeksi. Yhdyn täysin selonteon arvioon siitä, että sosiaalisen ulottuvuuden toimet lisäävät EU:n hyväksyttävyyttä kansalaisten keskuudessa. EU:n vaikutus kansalaisten jokapäiväiseen elämään tekee siitä relevantin ja hyödyllisen toimijan.

EU:n investoinnit sosiaali-, terveys ja tasa-arvopolitiikkaan ovat keskeisiä ihmisten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Terveyteen tehtävien investointien joukossa toivoisin, että Suomi olisi aktiivinen ajamaan myös mielenterveyttä edistäviä toimia EU:ssa. Mielenterveys on yksi nopeimmin kasvavia kansanterveyden haasteita EU:alueella ja maksaa yli 600 miljardia euroa. Silti mielenterveyspalveluiden laatu ja hoitoonpääsy vaihtelevat valtavasti jäsenmaiden välillä. Vaikka mielenterveyden palvelut lukeutuvat jäsenvaltioiden kompetensseihin, on EU:lla tärkeä koordinoiva rooli tällä alalla ja lisäksi täysi kompetenssi ennalta ehkäisevän mielenterveyden hoidon alalla. Paljon olisi siis tehtävissä mielenterveyspalvelujen kehittämisessä myös EU:n tasolla etenkin, kun suuren osan mielenterveyden ongelmista tiedetään olevan vältettävissä aikaisella, ennalta ehkäisevällä hoidolla. Keskeinen askel olisi saada EU:lle kunnianhimoinen mielenterveysstrategia, jota Suomen alan edelläkävijänä olisi tärkeää edistää.

Tuen täysin Suomen tavoitetta edistää tehokasta tasa-arvostrategian sekä seksuaalivähemmistöjen oikeuksia koskevan strategiaan toimeenpanoa. Sukupuolten ja seksuaalivähemmistöjen tasa-arvokysymykset ovat oleellinen osa hyvinvoinnin edistämistä. Kannatan myös Suomen linjaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi EU:n eri politiikka-alueille. Tätä tulee edistää vahvasti myös EU:n ulkosuhteissa.

Liikenne ja matkailu

Valtioneuvoston lausunnossa korostetaan tarvetta liikenteen päästöjen vähentämiselle. Kuitenkin kestävät liikenteen muodot saivat lausunnossa hyvin vähän huomiota ja etenkin raideliikenteen kehittäminen jätettiin kokonaan lausunnon ulkopuolelle huolimatta sen tärkeästä roolista liikenteen päästöjen vähentämisessä. Lausunnon painopisteet tuntuvat heijastavan myös politiikkamme todellisia prioriteetteja. Suomen raideliikenne on eurooppalaiseen tasoon nähden vaatimaton ja tänäkin vuonna meiltä on mennyt merkittäviä EU-tukia raideliikenteen kehittämiselle sivu suun johtuen määrätietoisen suunnittelun ja tahtotilan puutteesta. Koko EU:ssa on nyt havaittavissa vahvaa liikehdintää maanosamme rautatieverkoston uudelleen elävöittämiseksi ja kehittämiseksi. Suomen tulisi ehdottomasti nostaa kunnianhimoaan oman raideliikenteensä kehittämisessä.

Toivotan tervetulleeksi Suomen tuen lentoliikenteen uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitteen selvittämiselle. Jakeluvelvoitteen selvittämistä ja sen tason nostamista tulisi kuitenkin ajaa vieläkin aktiivisemmin. Suomi on osoittanut kiitettävää aloitteellisuutta oman jakeluvelvoitteensa selvittämisessä ja EU-laajuisen jakeluvelvoitteen nostaminen samalle tasolle edistäisi niin globaaleja

ilmastotavoitteita kuin myös kansallista etuamme huomattavasti. Lentopolttoaineen verovapautuksen lopettamista tulisi ajaa.

Merenkulusta sekä talvimerenkulusta vahvasti riippuvaisena maana Suomen tulisi myös erityisesti panostaa vaihtoehtoisten polttoaineiden ohjaukseen merenkulun käyttöön. Merenkulun käyttämät polttoaineet ovat erityisen saastuttavia, eikä vaihtoehtoisia ratkaisuja olla tällä alalla kehitetty riittävän pitkälle. Vaikka merenkulun osuus liikenteestä on tällä verrattain pieni, odotetaan tämän osuuden kasvavan merkittävästi tulevaisuudessa ja tuolloin on erinomaisen tärkeää, että vaihtoehtoisten polttoaineiden strategia on kehitetty. Merenkulun sisällyttäminen päästökauppaan on tärkeä toimenpide, mutta tarvittavaa teknologiaa on tärkeää kehittää, jotta päästökaupan vaatimuksiin voidaan vastata eikä niitä vesitetä kilpailukyvyn säilyttämisen nojalla. Olisi Suomen edun mukaista panostaa merenkulun vaihtoehtoisten polttoaineiden ja niiden käyttöä edistävien ratkaisujen kehittämiseen.

Kiitän suurta valiokuntaa mahdollisuudesta ilmaista näkemykseni valtioneuvoston EU-politiikan selonteosta.

Ystävällisin terveisin ja yhteistyöstä kiittäen,

Alviina Alametsä
Europarlamentaarikko, Vihreät/EVA -ryhmä

Helsingissä 04.05.2021

Euroopan parlamentin
VIHREÄT/EVA